

MONTEAGUDO, Henrique: *O Son das ondas. Mendiño, Martín Codax, Johán de Cangas. Xogares da beiramar*. Vigo, Galaxia, 1998.

O número 100, cifra redonda e ben significativa da colección *Árbore-Letras Galegas*, pertencente á editorial Galaxia, é un interesante estudo dos tres xogares galegos ós que vai dedicado o Día das Letras Galegas do vindeiro maio. O autor é Henrique Monteagudo, doutor en Filoloxía Galega e profesor da Universidade de Santiago, ademais de membro do Instituto da Lingua Galega. É o doutor Monteagudo un estudioso da literatura medieval, editor de clásicos (Rosalía, Castelao, Otero Pedrayo) e participou tamén en proxectos que tanto supuxeron para o desenvolvemento e normalización da lingua e literatura galegas como a *Gramática galega* e o *Diccionario normativo galego-castelán*.

Comeza o volume cunha síntese da realidade histórica na Idade Media. Deste xeito, podemos coñecer dunha forma atractiva e precisa o marco xeográfico e cultural que abrangue as vidas dos tres poetas homenaxeados. É moi interesante o tratamento que se lle dá á realidade lingüística vixente no século XIII na Península Ibérica; estamos a falar da convivencia fructífera e harmoniosa entre o latín e mailas linguas romances (galego-portugués, leonés, castelán, navarro-aragonés e as falas mozárabes), o árabe, o hebreo ademais da reliquia prerromana do vasco. O autor aproveita o capítulo para explica-las orixes e liñas fundamentais dos diversos tipos de poesía medieval. É digno de salientalo valor das explicacións de Monteagudo e a súa utilidade real para calquera que desexe iniciar o estudo da literatura da Idade Media. En efecto, non é só unha obra necesaria para o estudante de bacharelato, senón que pode ser un instrumento moi bo en mans de lectores adultos (sexan estes universitarios ou simples afeccionados á literatura galega).

O segundo capítulo quizais sexa o máis denso e asemade o máis confuso (ou menos didáctico) do traballo que estamos a tratar. Á parte do esquema da

tradición poético-musical de Galicia e da importancia do galego como *koiné* lírica nos reinos hispánicos, estúdiáanse tamén as técnicas e xéneros presentes nas cantigas da época, o que pode acabar confundindo a un lector non iniciado nestes termos e dificulta-la comprensión do texto. Temos que sinala-la inclusión dunha breve e amena introducción ós métodos de estudio da Medievalística, é unha magnífica descripción do apaixonante traxecto que vai entre a composición oral da cantiga á súa conservación nos tres códices e o pergamiño existentes na actualidade. Un bo estímulo para os xoves, que servirá para achegalos ó estudio da literatura medieval.

Ocúpase Monteagudo despois de distingui-las diferentes clases de compoñer (cantar, citoral, trobar) e intérpretes (trobadores, segreres e xogares) para rematar describindo as particularidades das chamadas cantigas de romaría. Ó noso xuízo, é o capítulo fundamental do libro, pois describe a existencia dun xénero case exclusivo da poesía galega. O Día das Letras está consagrado a tres autores que escribiron este tipo de cantigas, nas que, de feito abraiante, a paixón do encontro erótico dos namorados ten lugar no propio recinto ou nos arredores das moitas ermidas, capelas ou igrexiñas rurais que, xa daquela, inzaban as terras galegas. Malia esta particularidade e as súas evidentes fontes anteriores (unha poesía lírica autóctona desgraciadamente desaparecida), o autor non pretende defender un exclusivismo illante, senón que segue a entende-lo fenómeno dentro dunha realidade de intercambio de estilos e modos de crear. A rigorosidade científica non cede, entón, o paso ó mero orgullo persoal polo propio.

Os tres capítulos seguintes van dedicados integramente a cadanseu xograr. Comeza polo máis divulgado, Martín Codax. Explicase a elección do apelido do autor fronte ás outras variantes, Codaz ou, a máis coñecida, Códax; e expóñense as sete cantigas do “pergamiño Vindel”. Mendiño xorde na compañía dun belo subtítulo: *Illa da soidade maior*, sabemos aquí das dificultades de interpretación desta famosa cantiga. Conclúen estes capítulos coas tres cantigas de Johán de Cangas. Henrique Monteagudo detense un pedazo a falar dun personaxe tan descoñecido e pouco estudado, fillo da ría e devoto de canta-los amores a carón da ermida de San Mamede, moi preto da vila de Cangas.

A derradeira parte do libro é un brevísimo apéndice para le-lo galego medieval. Ten a vantaxe de presentarse sinxelo e moi accesible para todos, pero hai que aducir na súa contra a carencia de orientacións fonéticas máis precisas.

Hai que salienta-la fermosa presentación do libriño, afeada só pola presenza dalgúns erros evitables. Así, por exemplo, na páxina 89 aparece *aveleiras* (en troques do normativo abeleira/abelaira).

Atrevémonos tamén a propoñer que, en outras edicións, se acompañe o libro cunha gravación musicada das cantigas. O propio autor refírese á necesidade (ou alomenos conveniencia) de escoitármolos versos dos nosos xogares no seu marco musical, como xa se facía daquela. E tampouco estaría de máis presenta-las ilustracións en cor, especialmente as comprendidas desde o número 6 ata o 11, tiradas do *Cancioneiro da Ajuda* e das *Cantigas de Santa María*

no seu manuscrito escurialense. Deste xeito o lector podería contempla-la expresividade e fermosura das iluminuras medievais, ás que alude o doutor Monteagudo, feito moi doado de comprobar na cuberta deseñada por Manuel Janeiro que abre o volume.

Podemos concluir afirmando a importancia de dedica-lo Día das Letras Galegas a uns autores tan alonxados polo tempo, pero tan preto de nós en sensibilidade, e debemos alegrarnos pola boa feitura deste novo traballo (auténtica e útil guía para o evento desta primavera) de Henrique Monteagudo, que soubo aproveitar con brillantez e bo gusto a data que habemos celebrar.

JOSÉ LUIS GARROSA GUDE